

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст. 131. URL: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/page9>.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Кодекс України, Кодекс, Закон від [від 07.12.84 № 8074-10](#). // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1984, додаток до № 51, ст. 1123. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/80731-10>.
3. Перелік термінів // Відомості Верховної Ради України (ВВР). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/13666>.
4. Текст лекції. URL: <http://kpnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/05/zapobigannya-ta-viyavlennya-koruptsiyi.pdf>.

Левчук Аліна Олександрівна,

ад'юнкт відділу докторантури та ад'юнктури
Національної академії внутрішніх справ

АНТИКОРУПЦІЙНА ЕКСПЕРТИЗА ЯК МЕХАНІЗМ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

В Україні питання щодо запровадження антикорупційної експертизи піднімалось досить часто, але нормативне закріплення цього інструменту запобігання корупції вперше було здійснено Верховною Радою України в 2008 році, а саме із введенням посади Урядового уповноваженого з питань антикорупційної політики. В п. 2 Постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання реалізації державної антикорупційної політики» від 4 червня 2008 р. № 532 було встановлено, що проекти нормативно-правових актів, які подаються на розгляд Верховної Ради України, підлягають обов'язковій антикорупційній експертизі, що проводиться міжвідомчою експертною групою (склад цієї групи затверджується Кабінетом Міністрів України за пропозицією Урядового уповноваженого з питань антикорупційної політики).

В Законі України «Про запобігання корупції» зазначено, що антикорупційна експертиза проводиться з метою виявлення в чинних нормативно-правових актах та проектах нормативно-правових актів факторів, що сприяють або можуть сприяти вчиненню корупційних правопорушень та розроблення рекомендацій стосовно їх усунення.

Антикорупційна експертиза в Україні - це діяльність певних суб'єктів із виявлення в нормативно-правових актах чи проектах нормативно-правових актах норм (положень), які самостійно чи у поєднанні з іншими нормами (положеннями) можуть сприяти вчиненню корупційних правопорушень або правопорушень, пов'язаних з корупцією (корупціогенних факторів).

Корупціогенні фактори- це положення, які (самостійно чи у поєднанні з іншими нормами) сприяють або можуть сприяти вчиненню корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних з

корупцією. Тобто, це положення, які надають можливість певним суб'єктам не виконувати антикорупційні правила і порушувати відповідні заборони, уникати контролю, інших примусових антикорупційних заходів, діяти у непрозорий спосіб та уникати відповідальності і покарання за це. Тобто, це здатність нормативно-правової конструкції (окремого нормативного припису чи їх сукупності) самостійно чи у взаємодії з іншими нормами сприяти вчиненню чи збільшенню корупційних правопорушень або правопорушень, пов'язаних з корупцією.

До корупціогенних факторів в нормативно-правових актах можна віднести такі: 1) неправильне визначення функцій, повноважень (обов'язків) певних суб'єктів, а саме: широкі повноваження, зокрема широкі можливості для державного регулювання, контролю і застосування санкцій; паралельні аналогічні повноваження різних суб'єктів; надмірна свобода підзаконної нормотворчості, а особливо її поєднання з повноваженнями щодо контролю; визначення компетенції службової особи за формулою «має право» (замість «уповноважений» чи «зобов'язаний»), невідповідність її повноважень правам і свободам людини і громадянина;

2) колізії і вади законодавчої техніки, а саме: двозначність, незрозумілість положень закону, утворення суперечності між приватним інтересом службової особи та її службовими повноваженнями.

3) прогалини в регулюванні нормах матеріального права; відсутність або недостатність адміністративних і судових процедур, обмеження можливостей для апеляції, іншого оскарження; відсутність або недостатність конкурсних (аукціонних) процедур; недостатність визначення обов'язків службової особи; відсутність або недостатність контролю і прозорості; відсутність будь-якої відповідальності за правопорушення, вчинене з використанням службових повноважень, становища та пов'язаних з цим можливостей;

4) неправильне визначення умов реалізації права, належного особі - одержувачу публічних послуг (необґрунтовані обтяження при його реалізації, відсутність належних механізмів реалізації) або умов виконання обов'язку;

5) неправдиві цілі прийняття нормативно-правового акта (проекту нормативно-правового акта), лобіювання безпідставних переваг для певних категорій осіб.

В Наказі Міністерства юстиції від 24.04.2017 № 1395/5 «Про затвердження Методології проведення антикорупційної експертизи» зазначено типові види, критерії та способи оцінки, а також способи виявлення та усунення корупціогенних факторів у нормативно-правових актах та проектах нормативно-правових актів.

Так як перелік корупціогенних факторів та визначення їх у законодавстві України не є вичерпним, то вивчення та запозичення закордонного досвіду у країн (Литва, Латвія, Казахстан, Молдова), у

яких є значні напрацювання в цьому напрямку допоможе уникнути колізій в майбутньому.

Цікавим є те, що іноді корупціогенні фактори визначаються законодавцем у найвищому за юридичною силою законі. Так, згідно з 27 поправкою до Конституції США, чинний парламент не має права вносити будь-які зміни до законів, якими покращуються його чи парламентарів власне становище або правовий статус.

За для успішного проведення антикорупційної експертизи нормативно-правових актів необхідна ідентифікація наступних типів корупційних ризиків. По-перше, стандартні ризики корупціогенності нормативно-правової бази (наприклад, порушення балансу суспільних інтересів, колізії, техніко-юридичні помилки). По-друге, специфічні ризики, обумовлені предметом правового регулювання. По-третє, ризики адміністрування та організації поточної діяльності, що безпосередньо не пов'язані з існуючим законодавчим регулюванням відповідної сфери, однак диференціюються за сферами діяльності державних органів (наприклад, формування кадрового корпусу, реалізація контрольних повноважень, застосування санкцій тощо).

Основними методами оцінки ризиків мають бути: а) аналіз нормативно-правової бази за спеціальною процедурою і на основі стандартних критеріїв та показників; б) опитування експертів та персоналу відповідних органів. Поєднання цих методів має забезпечити можливість гнучкого реагування на трансформації відповідних антикорупційних практик.

Список використаних джерел

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1700-18>.

2. Деякі питання реалізації державної антикорупційної політики: Постанова Кабінету Міністрів України від 04.06.2008. № 532 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/532-2008-%D0%BF>.

3. Про затвердження Методології проведення антикорупційної експертизи: Наказ Міністерства юстиції від 24.04.2017 № 1395/5 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/v1395323-17>.

4. Wikipedia : URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Twenty-seventh_Amendment_to_the_United_States_Constitution.

5. Науково-практичний коментар до Закону України «Про запобігання корупції»/ Наук. ред. Хавронюк М.І. Київ: Ваіте, 2018. 472 с.